

BEOORDELINGSTAAK

**Bachelor na bachelor in het onderwijs: zorgverbreding en remediërend leren
OLOD: Trajecten op maat realiseren gewoon onderwijs**

Een ANder plan?

**Hoe anderstalige nieuwkomers uit het 4de leerjaar actief betrekken
bij de lessen begrijpend lezen geïntegreerd in wereldoriëntatie?**

Coach: Nathalie Heyninck

Beoordelaar: Martine Van Overmeiren

Voorzitter: Katrijn De Waele

Academiejaar: 2017-2018

Bachelorproef voorgedragen door:

Katrijn Clincke

DEEL 0: Praktijkomschrijving

Mijn voorafgaande diploma's:

- Leraar kleuteronderwijs, 2014, Arteveldehogeschool Gent
- Bachelor na bachelor in het onderwijs: buitengewoon onderwijs, 2015, Arteveldehogeschool Gent

Ervaring in het onderwijs:

Ik heb 3 schooljaren ervaring, bijna steeds op dezelfde school of scholengroep. Sinds januari 2017 werk ik als AN-leerkracht. De leeftijd van de leerlingen ligt tussen de 4 - 12 jaar. Dus ik sta nu zowel bij kleuters als bij lagere schoolkinderen.

Mijn praktijk nu:

Ik ben AN-leerkracht en werk in deze scholengroep voor het volledige schooljaar. Ik sta niet voltijds op deze school. Mijn uren zijn verdeeld over 2 scholen. Het komende schooljaar zal ik halftijds AN-leerkracht blijven op deze school en halftijds zorgcoördinator.

Mijn specifieke taken nu als AN-leerkracht.

- Woordenschatuitbreiding (+ aanleggen van een woordenschatboekje voor in de klas en/of thuis)
- Pre-instructie (in aparte groepjes of voor 1 leerling individueel)
- Begeleiden van taalzwakke leerlingen (inoefenen van bv. lezen, schrijven,...)
- Kijkwijzer invullen a.d.h.v. concrete observatie (begin september en/of bij nieuwe inschrijving)
- Evaluatiedocument groeipad -> individueel traject per leerling (evolutie in kaart brengen + bespreken met de leerkrachten)
- Taalrapporten maken
- Oefenbundels voor de klas opstellen
- Overlegmomenten, zorgoverleg, oudercontacten, oudergesprekken, intakegesprekken.
- Beheren materialenbank SGR (materiaal ophalen en bezorgen aan de leerkracht, vervolgens terugbrengen naar SGR + alles schriftelijk bijhouden in het mapje in de materialenkast)
- Ondersteuning van de leerkracht i.v.m. allerlei moeilijkheden op vlak van taal (advies en concrete tips geven + materiaal voorzien, alsook bespreken in de werkgroep op donderdagnamiddag)

Specifieke kenmerken van de school:

De school ligt in een groene omgeving aan de rand van het centrum. Er is een grote in- en uitstroom van leerlingen gedurende het schooljaar. De leerlingenpopulatie is zeer heterogeen. In vele gezinnen van de leerlingen is de thuistaal geen Nederlands. De school is gewend om een groot aantal anderstalige nieuwkomers te hebben.

DEEL I: Motivatie van de keuze van het onderwerp

Begrijpend lezen

Voor begrijpend lezen op zich ligt het probleem vaak allereerst bij saaie teksten die op geen enkele manier inspelen tot de leef- en belevingswereld van deze leerlingen. Leerkrachten hebben ook nog steeds de neiging om heel sturend te werken. Dit traject wil hier vanaf stappen zodat het oplossend denken gestimuleerd wordt. (*Leerkracht doet ertoe*) Zo worden deze leerlingen vaardiger en zelfstandiger. (*Doelgericht werken*)

Observatie

- Als de leerlingen luidop lezen, gaat er minder aandacht naar het begrijpend lezen. Doordat er meer concentratie is naar het correct verklanken.
- Deze leerlingen hebben het moeilijk voor begrijpend lezen door te weinig basiswoordenschat in het Nederlands.
- Toetsresultaten van vorige jaren die niet goed waren doordat de leerlingen de woorden niet begrepen.
- Uit toetsresultaten blijkt dat deze leerlingen de vraagwoorden niet actief kennen.

Wereldoriëntatie

De anderstalige nieuwkomers zitten het meeste van hun schooltijd in de klas. Daar is expliciet voor gekozen. Op deze manier zitten deze leerlingen niet enkel in een homogene groep en kunnen ze van elkaar leren. (*Positieve aspecten benutten*) Wat je dan wel ziet in de klas is minder interactie met de leerlingen onderling, maar ook tussen leerling en leerkracht. Lessen waar veel interactie nodig is zijn moeilijk op deze manier. Wereldoriëntatie is een groot struikelblok voor anderstalige nieuwkomers. Ook andere leerlingen kunnen deelnemen aan dit traject.

Anderstalige nieuwkomers hebben tijd nodig om open te bloeien. Om al zijn/haar capaciteiten te tonen. Klasleerkrachten zijn soms zo gehaast om die doelen te bereiken dat ze het emotionele aspect vergeten. Leerkrachten vinden het vooral belangrijk dat de leerling participeert aan de lessen rekenen en taal. De overige lessen vallen hierbij in het water. De AN is wel aanwezig, maar krijgt de kans niet om te participeren aan de lessen wereldoriëntatie.

Er zijn doelen geformuleerd met betrekking tot taakgericht werken, oplossingsgericht denken... Het gaat hierbij zowel om korte- als langetermijndoelstellingen. (*Doelgericht handelen*) Deze zijn actief besproken met de ouders. Zij zijn vragende partij om hun kinderen voldoende te ondersteunen en te helpen in hun ontwikkeling. Deze doelen zijn alsook besproken met zowel interne als externe partners van de school. (*Constructief samenwerken*)

Persoonlijke leerdoelen

Als coach in de klas en in samenwerking met teamleden.

Vanuit de competentie: De bachelor werkt handelingsgericht samen met teamleden, coacht hen en coördineert initiatieven in functie van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in een interdisciplinaire context in het gewoon onderwijs.

Inzicht verkrijgen in hoe anderstalige nieuwkomers uit het 4de leerjaar actief kunnen betrokken worden bij de lessen begrijpend lezen. Informatieve teksten integreren in wereldoriëntatie. Door onderzoek te verrichten in boeken en brochures, alsook naar de ervaring te peilen van de leerkrachten en externen. Dit in maart en april.

Vanuit de competentie: De bachelor optimaliseert zijn professioneel handelen in het gewoon onderwijs op basis van onderzoek en reflectie.

DEEL II: Het proces en het product

1ste cyclus van HGW:

Graag wil ik tijdens deze cyclus stilstaan bij de volgende onderzoeksvraag.

Hoe andertalige nieuwkomers uit het 4de leerjaar actief betrekken bij de lessen begrijpend lezen van informatieve teksten? Zie bijlage 1.

Fase 1: het bepalen van de beginsituatie

Korte schets

A. zijn vorige school was in Nigeria. Daar zat hij samen met vele andere kinderen in de klas (AN). Hij volgde Engelstalig onderwijs. A. is ingeschreven op 17/01/2018. Zijn thuistaal is Yoruba, een gesproken taal in Nigeria. Hij woont samen met zijn ouders, 3 broers en een zus. Hij is regelmatig aanwezig op school. Zijn mama heeft geen diploma S.O (SES-leerling). Oudercontact: Mama vindt het heel goed dat A. zich zo goed kan aanpassen. Hij zit soms wel emotioneel in de knoop. Hij heeft het moeilijk om kritiek te aanvaarden, hij begint dan te wenen en wil niets meer doen.

M. haar vorige school was in Brussel, franstalig onderwijs. Daarvoor was dit Spanje (AN). Zij is ingeschreven op 15/01/2018. Haar thuistaal is Spaans, maar ze praat ook Frans en ze heeft een beperkte kennis van het Nederlands. Ze woont samen met haar ouders en een jongere zus. Ze is regelmatig aanwezig op school. Haar mama heeft geen diploma S.O (SES-leerling). Oudercontact: Mama geeft aan dat M. haar goed voelt op school. Bij het eerste oudercontact was mama niet aanwezig.

Ondersteuningsbehoeften van de ouders:

- De anderstalige ouders hebben nood aan een laagdrempelige hulp om te kunnen helpen bij het huiswerk van hun kind.
- De anderstalige ouders hebben nood aan een inkijk in het klasgebeuren.

Taal:

- Spelling: de woordpakketten bekijken, bedekken en opschrijven. Ondertussen wordt de betekenis gezocht van het woord of de vertaling. Later krijgen ze eenvoudige spellingsregels, op die manier participeren ze aan de lessen spelling.

- Schrijven: in Nigeria schrijft A. een soort van Script, hier leert hij de schrijffletters correct schrijven. Hij is dit uit zichzelf komen vragen, ook omdat hij de andere leerlingen anders zag schrijven dan hijzelf.
- Lezen: Lezen: AVI E3 behaald (22-02-2018)
- Begrijpend lezen: tijdens deze lessen gaan ze naar de taalklas voor hun woordenschat. Dit is ook het geval voor de lessen wereldoriëntatie.

Wiskunde:

A. volgt wiskunde mee met de andere leerlingen van de klas. Vraagstukken worden steeds in het Frans uitgelegd door een buddy. M. heeft aparte doelen voor een bepaald deeltje van wiskunde, cijferen.

Onderwijsbehoefte van deze specifieke groep leerlingen:

- Deze leerlingen hebben nood aan een leerkracht die situaties creëert waarin de sterke kanten van de leerlingen naar voren komen.
- Deze leerlingen hebben nood aan een werkomgeving waar de materialen duidelijk geordend en vindbaar zijn.
- Deze leerlingen hebben nood aan extra tijd en training om een leesstrategie te verwerven.
- Deze leerlingen hebben nood aan regelmatig woordenschatlessen om hun kennis uit te breiden en het leerrendement te behouden.

Gesprek met klasleerkracht:

Deze anderstalige nieuwkomers (AN) krijgen geen punten op het rapport voor begrijpend lezen en wereldoriëntatie. Ik probeer ze zoveel mogelijk te betrekken bij alle lessen. Dit is dikwijls te veel en te zwaar voor deze leerlingen. Ze moeten zich ook nog aanpassen aan de nieuwe omgeving, dus wordt de focus vooral gelegd op wiskunde en taal. Dit kan pas na verloop van tijd worden verwezenlijkt. Zelf moet ik ook zoeken wat er aan deze leerlingen zinvol en doelbewust kan aangeboden worden. *(Leerkracht doet ertoe)* Dit veelal in samenspraak met de directie, de zorgcoördinator en de AN-leerkracht. (Afstemming en wisselwerking)

Ondersteuningsbehoeften van de klasleerkracht:

- De klasleerkracht heeft nood aan mogelijke activiteiten en opdrachten waarbij de anderstalige nieuwkomers actief kunnen deelnemen.

Gesprek met zorgcoördinator:

Er wordt geen aandacht besteed aan vraagwoorden. De leerkrachten veronderstellen dat ze deze kennen, maar een AN kent deze woorden niet. Wat moet die leerling dan niet allemaal missen in de klas? *(Onderwijsbehoefte van de leerling staat centraal)*

Fase 2: Dit willen we erbij leren (doelenfase)

De leerlingen kunnen na 5 weken actief deelnemen aan de lessen begrijpend lezen van informatieve teksten met als leerplandoelen niveau 4de leerjaar.

- De leerlingen kunnen de tekst technisch lezen.
- De leerlingen begrijpen voldoende woordenschat van de tekst.
- De leerlingen verwoorden een leesstrategie actief.

- De leerlingen leggen de betekenis van vraagwoorden uit.

Kindvriendelijk geformuleerde doelen:

- Ik lees een informatieve tekst.
- Ik begrijp wat ik lees.
- Ik leg aan de hand van de titel uit wat er in het verhaal zal gebeuren.

Stimulerende factoren van deze specifieke groep

- Deze leerlingen begrijpen beter als hij/zij het zelf moet verwoorden.
- Deze leerlingen kunnen een korte tekst voor zichzelf structureren.
- Deze leerlingen zijn meer gemotiveerd als de taak zinvol is.
- Deze leerlingen zijn meer gemotiveerd als de taak aansluit bij hun leef- en belevingswereld.
- Deze leerlingen begrijpen niet evenveel Nederlands. De ene is hier al sterker in dan de andere.
- Deze leerlingen hebben elk hun talenten.

Belemmerende factoren van deze specifieke groep

- Deze leerlingen begrijpen de leerstof niet als het frontaal-auditief wordt aangeboden.
- Deze leerlingen overzien een lange tekst niet.
- De thuistaal is bij deze leerlingen geen Nederlands.
- De ouders zijn vaak weinig of helemaal niet betrokken bij het school- en klasgebeuren.

Vervolg van de 1ste cyclus van handelingsgericht werken per tussendoel

Taakgericht werken

Fase 3: Voorbereidingsfase: het bepalen van de strategie

Een geïntegreerd aanbod van taalvaardigheden staat garant voor het interactief taalonderwijs. Een goede balans tussen leraar en leerling zorgt ervoor dat de inhoud beter aansluiten bij de mogelijkheden van de leerlingen, zelfs met verschillende taalachtergronden. (*Onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal*) Al lerend ontplooiën in natuurlijke situaties is belangrijker dan wat ze theoretisch weten over taal. Zo een taaltaak moet authentiek zijn, wat betekent dat het uitdagend en aansluitend is aan de behoeftes, de interesses en de leef- en belevingswereld van de leerlingen. Veel samenwerking en interacties tussen de leerlingen en leerkracht zorgt ervoor dat communiceren een noodzaak is. Op die manier kunnen ze experimenteren, elkaar helpen, fouten maken en fouten verbeteren alsook bespreken hoe ze een opdracht gaan aanpakken en oplossen. Want taalleren is een sociaal proces. (*Constructief samenwerken*) De leerlingen profiteren hier het meest van in heterogene groepen. De leerkracht neemt een coachende rol op zich, dit wil zeggen dat hij/zij de leerlingen de taaltaak helpt overbruggen. Zeker wanneer het moeilijk wordt kunnen dit echte leeransen zijn. (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013) De ondersteuning van de leerkracht kan op twee niveaus gebeuren. Allereerst op het niveau van de leerling, later ook op het niveau van de taak. De voorkeur gaat naar de ondersteuning

van de leerling uiteraard. Het omkeren van de volgorde leidt tot vermindering van het leerpotentieel. *(Leerkracht doet ertoe)* (Leesfestijn)

In het artikel 'Storyline Approach' leerde ik dat je begrijpend lezen kan koppelen aan wereldoriëntatie. De Nederlandse term hiervoor is 'verhalend ontwerpen'. De leerlingen worden telkens gemotiveerd door een inleidend verhaal, probleemstelling en krijgen steeds een sleutelvraag. Dat is voor hen een concreet doel. Ze moeten zelf op zoek gaan naar een oplossing of het antwoord hierop. *(Doelgericht handelen)*

Fase 4: Uitvoeringsfase (plan van aanpak)

Ik zou niet zozeer de doelstellingen verlagen voor de anderstalige leerlingen, maar vooral de ondersteunde differentiatie inzetten. Ik probeer zoveel mogelijk de spreekbuis te zijn voor alle leerlingen als ze hier nood aan hebben. Is dit niet voldoende dan zal ik materialen, werkvormen... aanpassen. *(Onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal)* (workshop taalbeleid Artevelde)

Mogelijke differentiatiemaatregelen van materialen:

- Tijdelijk ondersteuning met een schema.
- Woordenboek.
- Visuele ondersteuning.
- De tekst uitbreiden met een specifieke woordenlijst.
- De hoeveelheid tekst aanpassen om een beter overzicht te houden.
- Eenvoudigere tekst opstellen met aangepaste inhouden.
- ...

Ik heb enkele proeflessen opgezet van 'verhalend ontwerpen'. Op deze manier kunnen de anderstalige nieuwkomers actief deelnemen aan de lessen begrijpend lezen geïntegreerd binnen wereldoriëntatie. Dit vraagt wel wat tijd en voorbereidingswerk. *(De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant)* De leerkracht kan dit elke keer doen, maar dan wel met de volledige klas. Wat mij vaak ook opvalt is dat de interesses en het functionele werken veel samen valt met de thema's van wereldoriëntatie. Op deze manier heb ik de ook de ouders proberen betrekken. Zij konden aan een lesje deelnemen. Het was heel praktisch gericht omdat de taalbarrière soms wel een probleem is. Maar op die manier kan je wel zien welke culturele verschillen er soms zijn, bijvoorbeeld de ene soort groente is niet gekend in het ene gezin, maar het andere wel; of mama had zelf zadjes mee om te zaaien van een groente dat ik of de andere leerlingen niet kende. *(Constructief samenwerken)*

Fase 5: Evaluatiefase

Oorspronkelijk is er eerst geprobeerd om de leerlingen extra ondersteuning aan te bieden. Maar de leerlingen gaven snel aan dat het te moeilijk was voor hen, doordat ze bijna niets van de teksten begrepen. Dat viel de leerkracht ook op tijdens het observeren. Op die manier raakten de leerlingen snel gedemotiveerd. Dit verstoorde het leerproces van de leerlingen en van mezelf. Na overleg met de leerkracht hebben we dit aangepast en gekozen voor materiële ondersteuning. Bij de anderstalige nieuwkomers die hier nog maar net waren, was dit veel te hoog gegrepen. Ook voor diegene die al een hele tijd in België zijn, blijft dit moeilijk. Verder merkte ik ook op dat niet anderstalige nieuwkomers baat hebben bij dit soort ondersteuning maar ook andere leerlingen ervaren dit als een meerwaarde. Ze

waren zelfs zo gemotiveerd dat ze van thuis verder informatie en dergelijke meebrachten naar school. Eenmaal ze de teksten begrepen hadden, waren ze zeer gemotiveerd om aan de slag te gaan. De leerlingen geven dit zelf aan tijdens een evaluatiegesprek. De ouders merkten ook op dat de kinderen thuis nog verdere informatie opzochten om de opdracht rond begrijpend lezen verder uit te werken. Ze spraken mij hier zelf ook over aan op school. *(Afstemming en wisselwerking)*

De proeflessen waren na enkele aanpassingen een echt succes. Verhalend ontwerpen kan ook enkel en alleen als je het concreet genoeg maakt. Dit wil zeggen voldoende prenten, foto's en ander beeldmateriaal gebruiken. Anders werkt het niet voor de anderstalige nieuwkomers. *(Onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal)* Zij komen ook pas met eigen ideeën na een aantal proeflessen, doordat ze dit gewend waren. De resultaten van de leerlingen waren verbluffend goed. Ook waren ze heel erg enthousiast, dit gaven ze zelf ook aan tijdens het reflectiemoment. De leerlingen vonden het heel leuk dat hun ouders naar de klas konden komen. Zowel de leerlingen als de ouders hebben hiervan genoten en om op die manier andere ouders te leren kennen was dit ook een leuk kennismakingsmoment voor hen. De leerkracht van het 4de leerjaar was ook heel tevreden over de impact dat zo lesgeven kon hebben. *(Constructief samenwerken)* Naar toekomstperspectief toe had ik een gesprek met de leerkrachten van het vijfde en zesde leerjaar. *(Afstemming en wisselwerking)* Zij zien het niet zitten deze zaken aan te passen voor begrijpend lezen:

- Aangepaste teksten
- Begrijpend luisteren
- ...

Ook voor wereldoriëntatie zou dit onmogelijk zijn. De leerkracht van het zesde leerjaar vertaalt nu de teksten in het Frans en Engels, zodat er toch een aantal leerlingen kunnen meevolgen van de AN's. Op deze manier krijgen deze leerlingen ook de kans om mee te werken. De leerlingen werken actief mee op deze manier in de klas. *(Leerkracht doet ertoe)* Maar leren ze veel bij? Hun Nederlandse woordenschat zal op deze manier ook niet uitbreiden. Als je de leerlingen leert werken met leesstrategieën kunnen ze zelfstandiger aan de slag. Er moeten dan wel eenvoudigere teksten met minder woorden opgesteld worden. Een tekst van 5 zinnen kan al volstaan om te oefenen met die leesstrategie. *(Onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal)*

Tussendoel 1: De leerlingen kunnen de tekst technisch lezen.

Fase 3: Voorbereidingsfase: het bepalen van de strategie

Een belangrijk doel bij effectief leesonderwijs is het nauwkeurig en vlot leren technisch lezen. *(Doelgericht handelen)* Het technisch lezen is de beste voorspeller voor slecht begrijpend lezen. Het is belangrijk om dit te blijven onderhouden, ook in de 3de graad. Vlot lezen is belangrijk, maar vloeiend lezen met de juiste intonatie is nog belangrijker. (Vernooy, 2007)

Hoe kan je leesplezier aanwakkeren? *(Leerkracht doet ertoe)* (workshop taalbeleid Artevelde)

- Autonomie:

Laat de leerlingen zelf kiezen wat ze willen lezen. Dit kan bijvoorbeeld met een gezamenlijke bibliotheek van de school. De leerlingen lezen op deze manier boeken waarover ze zelf iets willen weten of interesse in tonen.

- **Competentie:**
De leerling krijgt op deze manier het gevoel dat hij zelf de touwtjes in handen heeft. Dat is helemaal iets anders dan dat hij een boek krijgt en moet lezen.
- **Verbondenheid:**
Lezen wordt niet enkel een individuele aangelegenheid, maar je gaat op zoek hoe je het kan doen samen met andere leerlingen. Dit gaat over groepsverbondenheid wat sterk terugkomt bij deze leeftijd. Vele leerlingen rond de leeftijd van 10 vinden het echt een must om bij de groep te horen.

Fase 4: Uitvoeringsfase (plan van aanpak)

De hele school zet in op lezen. Op dinsdagnamiddag wordt de school in groepjes op AVI-niveau verdeeld. De meerderheid van de AN'ers gaan ondertussen bij de AN-leerkracht. Er wordt ingezet op vlot technisch lezen met verschillende werkvormen. (*Constructief samenwerken*)

Mogelijke werkvormen:

- Duolezen
- Tutorlezen
- Lezen aan de hand van een spelbord, memorie...
- Dialooglezen/ toneellezen
- ...

Deze teksten sluiten aan bij hun techisch leesniveau, niet bij het inhoudelijke niveau. De teksten vanuit de lessen worden ook vaak preventief gelezen bij de AN-leerkracht als pre-instructie. (*De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant*)

Fase 5: Evaluatiefase

Naar volgend jaar toe zal het lezen veranderen, omdat de leerkrachten zagen dat de huidige werkwijze niet veel effect gaf. Ik zou opteren voor af en toe iets moeilijkere teksten te lezen omdat de leerlingen echt uitgedaagd willen worden. (*Afstemming en wisselwerking*) Dit werkt dan terug motiverend. Nu is het vaak gewoon lezen. Hier hebben de leerlingen niets aan. Dit kan zeker ook gekoppeld worden aan het taakgericht werken zodanig dat ze meer motivatie krijgen en echt een doel voor ogen hebben om te lezen. In de groepjes zie je dit niet vaak nu. Volgend schooljaar zal er ook specifiek ingezet worden op het technisch lezen vanuit de scholengroep. (*Doelgericht handelen*) Hieraan zal ik ook meewerken en proberen uit te bouwen in de scholen. Speeddates over boeken vind ik alvast een leuk idee voor volgend schooljaar. Het sociale aspect hiervan moeten we zeker benutten. Volgend schooljaar is er een aankoop van boeken gepland voor de anderstalige nieuwkomers. Dit omdat het moeilijk blijft om aan te sluiten bij het inhoudelijke niveau van hen doordat ze vaak technische lezen op AVI-niveau begin/midden eerste leerjaar.

Na een gesprek met de AN-leerkracht, zorgcoördinator en verschillende klasleerkrachten kwamen we tot een conclusie, alle leerlingen hebben baat bij extra leesmomenten.

(Afstemming en wisselwerking) Ook doordat er thuis niet verder geoefend wordt bij vele van de leerlingen op onze school, ofwel door geen interesse, ofwel door de taalbarrière. Alle leerkrachten zorgen ervoor dat de teksten interessant zijn voor de leerlingen en aansluiten bij hun niveau. Er is bijna geen enkele vorm van controle door de leerkracht, wel door andere leerlingen. Volgend jaar moet dit echt anders aangepakt worden.

Tussendoel 2: De leerlingen begrijpen voldoende woordenschat van de tekst.

Fase 3: Voorbereidingsfase: het bepalen van de strategie

Leerlingen met een andere thuistaal kennen 2 concepten:

- Ofwel kennen ze de woorden in hun thuistaal en is het eenvoudiger voor hen om verbindingen te maken tussen het Nederlands en hun thuistaal.
- Ofwel hebben ze hun thuistaal ook niet verworven en kunnen ze dus uit zichzelf veel minder verbindingen maken. (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013)

Het laatste concept toont aan dat deze leerlingen nieuwe woordenschat niet kunnen linken aan zaken die ze al kennen. Zij starten dus met een kleiner netwerk aan woordenschat. Vaak worden zij weinig cognitief gestimuleerd in de thuissituatie (lage SES, Sociaal Economische Status). Hierdoor lopen ze een groter risico op een schoolachterstand dan andere leerlingen. *(Onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal)* (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013)

Fase 4: Uitvoeringsfase (plan van aanpak)

Begrijpend lezen verloopt nu als volgt. De leerlingen krijgen een aangepaste tekst op niveau voor deze leerlingen. Dat wil zeggen: niet te eenvoudig, niet te moeilijk. Ook is er een optie om samen te werken. Om de koppen bij elkaar te steken en elk hun eigen inbreng te kunnen brengen. Als pre-instructie wordt er een woordenschatles voorzien bij de AN-leerkracht. *(De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant)* Zie bijlage 2.

Fase 5: Evaluatiefase

De leerlingen krijgen vanaf nu pre-instructie over de tekst. Dit houdt in dat er 2 sleutelwoorden uit de tekst preventief aangeleerd worden volgens de viertakt van Verhallen. Eerst voorbereiding, dan uitbeelden, uitleggen en uitbreiden om daarna samen met de leerlingen te verwerken en te consolideren. Als laatste wordt het nog eens gecontroleerd en herhaald.

Deze methodiek werd al gebruikt om enkel woordenschat aan te leren. Nu wordt die verder ingezet voor de AN's en andere leerlingen die er baat bij hebben. *(De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant)*

Tussendoel 3: De leerlingen verwoorden een leesstrategie actief.

Fase 3: Voorbereidingsfase: het bepalen van de strategie

Het leesproces kan gestuurd worden met een bepaalde leesstrategie. De leerling kan zo een leesstrategie inzetten als hulpmiddel en gebruiken als gereedschap. Dit stuurt het denken en helpt bij het actief lezen. Als pluspunt stimuleert het de zelfstandigheid van de leerling. (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013) Hierbij is de juiste leesstrategie inzetten heel belangrijk. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen meer controle hebben over begrijpend lezen, dat op een andere manier veel te abstract zou zijn. Als die vroegtijdig, intensief en preventief

wordt ingezet is dit heel wat effectiever, dan als je ze later nodig hebt om te remediëren. (*Afstemming en wisselwerking*) Zie bijlage 3.

Pre-instructie (ervaringsgericht werken en/of visueel) kan nuttig zijn voor de AN. Op die manier kan hij/zij de lessen meevolgen. Ook telt voor de AN deze krachtige taaldidactiek, soms met wat meer aandacht en ondersteuning. Enkele tips:

- Werk in **heterogene groepen**! Dit kan zowel met alleen de AN's, als in de klas. Doordat er veel verschillende niveau's zijn bij zowel de AN's als bij de leerlingen in de klas, stimuleren en helpen ze elkaar. (*Positieve aspecten benutten*)
- Het taalaanbod proberen niet te sterk vereenvoudigen. De groep wordt niet verzwakt door zwakke taalvaardige leerlingen. We proberen de lat even hoog te leggen, door dezelfde **leesstrategie** te gebruiken, dit kan wel met vereenvoudigde teksten en andere materialen (beelden, prenten...) (*Afstemming en wisselwerking*)
- Kleine groepjes voor **persoonlijk taalaanbod** bieden meer spreekkansen en meer persoonlijke feedback op de taalproductie. (*Leerkracht doet ertoe*)
- De kleine groep op een **gevarieerde** wijze in relatie laten staan met de heterogene groep.
- **Gedifferentieerde ondersteuning** uitbouwen in de grote groep. (*Onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal*)
- **Extra leerkracht** inzetten als ondersteuning voor de grote groep en het organiseren in de kleine groep. (*Afstemming en wisselwerking*) (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013)

Fase 4: Uitvoeringsfase (plan van aanpak)

Voor de les kan de leerling die het nodig heeft de tekst al eens beluisteren op de computer. Bij de start van de les is een introductie en uitleg van de strategie. Vooral aan het proces wordt er aandacht gegeven. Op die wijze leren de leerlingen op een effectieve manier teksten aan te pakken en er actief en constructief mee om te gaan. De leesstrategie wordt hardop denkend voorgedaan. Op deze manier kunnen de leerlingen uw gedachtegang als leerkracht ervaren en meevolgen. Ze krijgen dus een goed voorbeeld te horen. De leerkracht stelt zich vragen en beantwoordt deze hardop. Op deze manier weten de leerlingen hoe de leerkracht aan het zoeken is, hoe hij/zij de informatie combineert, hoe je voorkennis inschakelt en oplossingen zoekt. Dit maakt de leerlingen duidelijk wat er van hen verwacht wordt. Daarna gaan de leerlingen in tweetallen zelf aan het werk in de AN-klas. Als dit allemaal goed gaat, kunnen de leerlingen zelfstandig of in tweetallen aan het werk in de eigen klas. (De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant) (Malmberg)

Hardop denken als aanpak om strategieën aan te leren. **Stapsgewijs:**

1. Modeling

De leerkracht toont/verwoordt zijn/haar eigen denkproces. Er wordt gebruik gemaakt van modeling. Bij elke instructie zal de leerkracht hardop denken om voor te doen hoe je een strategie toepast. De leerlingen zien dan elke stap van de leerkracht effectief gebeuren. (*Leerkracht doet ertoe*) (grip op lezen) Zie bijlage 6.

2. Gestuurde instructie

Aan de hand van een stappenplan samenwerken in groep, observeren. Er wordt ook gebruik gemaakt van een stappenplan van de leesstrategieën. (*Doelgericht handelen*) Zie bijlage 4.

3. Samenwerken
Doen, observeren en reflecteren + aanpassen, feedback geven (*Constructief samenwerken*)
4. Zelfstandig leren
Individueel aan de slag, feedback geven waar nodig. (*Doelgericht handelen*)
(PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013)

Ik kies voor 7 door deskundigen geselecteerde strategieën die hun doeltreffendheid in de praktijk hebben bewezen. De leerlingen krijgen zo de kans om hun zelfvertrouwen te laten toenemen en betere lezers te worden. (*Doelgericht handelen*)

Een overzicht:

1. **Doel bepalen:** Waarom lees ik de tekst? Wil ik lezen om informatie op te doen? (informatieve tekst) Wil ik lezen voor mijn plezier? (verhaal, strip, mop, gedicht) Wil ik lezen hoe ik iets moet doen? (instructie, recept, routebeschrijving)
2. **Voorspellen:** Waar gaat de tekst over? Een tekst globaal bekijken. Kijken naar: de titel, de illustraties, de kopjes en de vorm. Dat geeft al veel informatie. De leerling kan de inhoud voorspellen.
3. **Voorkennis ophalen:** Wat weet ik al over het onderwerp? De leerling heeft er al iets over gehoord, over gelezen. Dat helpt om een tekst te begrijpen.
4. **Herstellen:** Wat doe ik het niet meer begrijp? De leerling kijkt in de tekst en leest terug of verder. Bekijken van de plaatjes bij de tekst. Opzoeken in een woordenboek.
5. **Vragen stellen:** Welke vragen zie ik? WH-vragen (wie-wat-waar-wanneer-welke-hoe-waarom) geven structuur aan een tekst. Het helpt om een tekst te doorgronden.
6. **Visualiseren:** Welk plaatje past bij de tekst? Tijdens het lezen vormt zich een plaatje, een schema of tabel in de leerling zijn/haar hoofd. Dat kan veranderen als ik verder lees.
7. **Samenvatten:** Hoe vat ik de tekst samen? Als de leerling de tekst begrepen heeft kan hij/zij met eigen woorden vertellen waarover het ging. De hoofd- en bijzaken worden onderscheiden. De leerling kan de kernwoorden markeren in zinnen. De leerling kan de kernzin aangeven. (Malmberg)

Fase 5: Evaluatiefase

Vanuit het gesprek met Goedroen is het stappenplan nog aangepast, zij vond het chaotisch, niet overzichtelijk, veel te veel onnodige picto's... Ook dit is verder besproken geweest met de klasleerkracht. Nu ziet het stappenplan er aantrekkelijk uit en is het praktisch.

De leerlingen waren dit stappenplan vrij snel beu, hierna is de woordenschat van het stappenplan ingeoeffend. Doordat de leerlingen deze niet begrepen, was de motivatie enorm gezakt. Dit weten we vanuit leerlinggesprekken. Vanuit observaties hebben we het stappenplan expliciet ingeoeffend. Dit stappenplan moet er wel aantrekkelijk uitzien, geen moeilijke woorden bevatten en geen onnodige pictogrammen hebben. (*Afstemming en wisselwerking*)

Tussendoel 4: De leerlingen leggen de betekenis van vraagwoorden uit.

Fase 3: Voorbereidingsfase: het bepalen van de strategie

Aan de hand van spelletjes kunnen de leerlingen oefenen op de vraagwoorden. Uit verschillende observaties bij verschillende klassen en scholen zie ik dat de vraagwoorden niet gekend zijn bij de meeste AN'ers. Dit is wel wat raar, want deze worden de hele dag gebruikt door de klasleerkracht. Ik zal vanaf nu als leerkracht-AN, meer aandacht besteden aan deze vraagsoorten door een quiz, een spel, een opdracht... te gebruiken. Zodat deze vraagwoorden actief kunnen ingeoeft worden, maar ook functioneel blijven voor de leerlingen, zodat ze zeker gemotiveerd blijven. *(De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant)*

Fase 4: Uitvoeringsfase (plan van aanpak)

Deze vraagwoorden: Wie? Wat? Waar? Waarom? Wanneer? worden expliciet aangeleerd tijdens de woordenschatuitbreiding. Er worden materialen, prenten besproken, om het zo visueel mogelijk te houden en deze begrippen niet te abstract te zien. *(Onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal)*

Mogelijke spelvormen om verder in te oefenen:

- Dobbelsteen: wie, wat, waar, waarom...?
- De klasleerkracht gebruikt de hele dag door deze vraagwoorden.
- Quiz
- Pim pam pet
- ...

Fase 5: Evaluatiefase

De leerlingen leren op deze manier echt de betekenis van die woorden actief te gebruiken. Ook in verschillende contexten, wat wel zeer belangrijk is voor het latere begrijpend lezen met de woordspin. Daarna kunnen ze al voor een deel zelfstandig aan de slag gaan hiermee.

2de cyclus HGW:

Graag wil ik tijdens deze cyclus stilstaan bij de volgende onderzoeksvraag:

Hoe andertalige nieuwkomers uit het 4de leerjaar actief betrekken bij de lessen begrijpend lezen van informatieve teksten geïntegreerd in wereldoriëntatie? Zie bijlage 1.

Fase 1: het bepalen van de beginsituatie (elementen uit de beeldvorming)

- De anderstalige nieuwkomers hebben betere toetsresultaten van begrijpend lezen, vroeger kregen ze daar geen punten voor.
- Goede toetsresultaten van wereldoriëntatie (zie proefles)
- Motivatie tijdens de proeflessen
- Actief meewerken tijdens de proeflessen

Onderwijsbehoefte van deze specifieke groep leerlingen:

- Deze leerlingen hebben nood aan een instructie die de visuele kant benut ter compensatie van de zwakke taal (bijvoorbeeld met plaatjes, pictogrammen, foto's, stripverhalen)
- Deze leerlingen hebben nood aan leeractiviteiten waarbij concreet materiaal gebruikt wordt.
- Deze leerlingen hebben nood aan een leerkracht die situaties creëert waarin de sterke kanten van de leerlingen naar voren komen.

- Deze leerlingen hebben nood aan een werkomgeving waar de materialen duidelijk geordend en vindbaar zijn.

Ondersteuningsbehoeften van de ouders:

- De anderstalige ouders hebben nood om hun kinderen te helpen bij hun huiswerk.

Fase 2: Dit willen we erbij leren (doelenfase)

De leerlingen kunnen na 10 weken actief deelnemen aan de lessen begrijpend lezen van informatieve teksten in wereldoriëntatie met als leerplandoelen niveau 4de leerjaar.

- De leerlingen begrijpen de thematische woordenschat.
- De leerlingen kunnen de informatieve tekst begrijpend lezen.
- De leerlingen passen een leesstrategie toe op een informatieve tekst.
- De leerlingen lezen een informatieve tekst met begrip aan de hand van vraagwoorden.

Vervolg van de 2de cyclus van handelingsgericht werken per tussendoel

Waarom begrijpend lezen integreren binnen wereldoriëntatie?

Fase 3: Voorbereidingsfase: het bepalen van de strategie

Wereldoriëntatie is opvoedend van aard en brengt algemene vaardigheden bij. Dit komt doordat deze lessen vooral bestaan uit activerende en coöperatieve werkvormen. Typische wereldoriëntatie-activiteiten zijn informatie verwerken, informatie opzoeken in allerlei bronnen, samenwerken, reflecteren en communiceren. Ook brengt wereldoriëntatie specifieke vaardigheden bij. Een voorbeeld hiervan kunnen kaartvaardigheden zijn, atlasgebruik...Het brengt ook kennis van zichzelf en de wereld bij, zoals verwerven van begrippen, het kunnen leggen van relaties en het bezitten van allerlei inzichten. Deze dingen worden vaak ook geoefend in begrijpend lezen van informatieve teksten. Om begrijpend lezen interessant te houden wil ik deze zaken eraan koppelen. (*Afstemming en wisselwerking*) (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2010)

Als we teksten gebruiken, zowel gesproken als geschreven, moeten die toegankelijk en uitdagend zijn. Dat wil zeggen dat ze niet te makkelijk moeten zijn, maar zeker ook niet te moeilijk of te complex. Alle leerlingen, ook AN'ers moeten de kans krijgen om op hun niveau aan de slag te gaan met teksten. Het gaat erom om de teksten toegankelijker te maken, zoals het gebruik van technieken, pre-instructie, inleidende leesbeurten, peer-tutoring, leeskaarten, extra begeleiding bij het lezen... of zelfs een andere tekst. (*Onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal*)

Taalvaardigheid is het belangrijkste middel voor het realiseren van het gelijke kansen onderwijs. De leerkrachten dienen in elke activiteit de ontwikkeling van de taalvaardigheid mee te nemen als belangrijke gedachte. (*Doelgericht handelen*) (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2010)

Vanaf de 2de graad zien we dat de persoonlijke belangstelling van de leerlingen zich uitbreidt naar het leven in de klas en op school. Ze krijgen de behoefte om samen te werken met anderen. De leerling heeft een sterke behoefte aan samenhang. Deze leerlingen verlangen naar goede relaties en een plaatsje in de groep. Dit zal op zijn beurt bijdragen tot

het versterken van een positief zelfbeeld. (*Afstemming en wisselwerking*) (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2010)

Voor wereldoriëntatie leggen we de nadruk op onderzoekscompetenties. Zaken leren opzoeken, gebruiken en bronnen interpreteren. Dit draait om vaardigheden om 'antwoorden op vragen te krijgen'. Bronnen krijgen hierbij wel een ruimere betekenis, dit gaat zowel om geschreven, beeldende en gesproken bronnen. Dat kan een plaatsbezoek, interviews, kijkwijzers voor observatie, schematische voorstellingen inhouden. Dit van zowel externen als van leerlingen zelf. Hanteren van geschreven bronnen is de directe link naar het leerplan Nederlands. Het is de bedoeling dat de leerlingen de aangeleerde leesvaardigheden en leesstrategieën binnen wereldoriëntatie toepassen. De opbouw hierbij:

- Een leesvaardigheid plannen (zich richten op een taak, gericht worden op een taak, de geschikte vaardigheid aanwenden...)
- Een leesvaardigheid hanteren (een concrete opdracht om met teksten 'iets' te doen)
- Een leesvaardigheid evalueren (de link leggen met het resultaat, het proces beschrijven...) het geleerde vastleggen.

Tussendoel 1: De leerlingen begrijpen de thematische woordenschat.

Fase 3: Voorbereidingsfase: het bepalen van de strategie

Impliciete woordenschatuitbreiding

Dit zijn momenten waarop zowel leerling als leerkracht info uitwisselt, elkaar proberen te begrijpen, elkaar te ondersteunen, op elkaar inspelen en elkaar wederzijds verrijken.

(*Afstemming en wisselwerking*) (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013) Verder hierop inzetten kan ook door observeren, onderzoeken en zaken ontdekken. Dit zijn een aantal activiteiten om de woordenschat verder uit te breiden. Lezen neemt hierin een belangrijke taak. Het werkt hierbij in twee richtingen. Als je leest en je kent veel woorden begrijp je de tekst beter. Het kan ook door te lezen dat je net ontdekt wat een woord betekent. Dit is dan een woord uit de tekst waaruit je de betekenis kan afleiden. De leerling achterhaalt zelfstandig de betekenis van woorden. Hij/zij moet weten dat hulp vragen niet altijd de eerste stap is om iets nieuws te weten te komen. (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013)

Expliciete woordenschatuitbreiding

De lezer moet 95% van de woorden begrijpen, de leerkracht kan hiervoor preventief twee sleutelwoorden per tekst expliciet aanbieden als preventieve woordenschatuitbreiding. De basiswoordenschat die aangeboden wordt is steeds functioneel. Vertellen en voorlezen kan ook als aanzet, dit is een stapje eenvoudiger en werkt zeker ook. (*Afstemming en wisselwerking*) (Vernooy, 2005)

Ook is het een goede stap om vanuit het leerplan te werken. Ik wil zeggen, de termen vanuit het leerplan die de leerlingen actief moeten kennen, zoals hoofgedachte, titel, kopje, alinea, hoofdpersonage... (Van Lunenberg, 2018))

Fase 4: Uitvoeringsfase (plan van aanpak)

Er worden telkens een aantal belangrijke sleutelwoorden vanuit de tekst preventief aangeleerd volgens de viertakt van Verhallen. Dit is minder taakgericht uitgewerkt, het is eerder expliciete woordenschatuitbreiding. Dit komt ook doordat het mogelijk moet blijven

qua verdeling, de klasleerkracht en AN-leerkracht. Op die manier kunnen de leerlingen onmiddellijk aan de slag in de klas. Daar zullen de leerlingen wel merken dat ze nog andere woorden ook niet begrijpen, hierbij kunnen ze elkaar helpen en ondersteunen. Op deze manier kan iedereen zijn/haar talent gebruiken. Ze krijgen ook steeds een woordenlijstje met bepaalde sleutelwoorden uitgelegd, meestal is dit dan als herhaling van de woordenschat. *(De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant)*

Fase 5: Evaluatiefase

De viertakt van Verhallen werkt hierbij ook zeer goed. De leerlingen zijn het ook gewend om op deze manier te werken. *(De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant)* Dat was al iets wat niet helemaal nieuw was. Af en toe kunnen terugrijpen tijdens de lessen van wat ze al beheersen biedt hen houvast. Het blijft misschien wel jammer dat dit expliciet hoeft te zijn, maar enkel op deze manier blijft het praktisch haalbaar. Dit geven zowel ikzelf als de klasleerkracht aan. De leerkrachten van de 3de graad zouden op deze manier ook willen werken naar volgend jaar toe. De leerlingen vinden het steeds leuk omdat er veel verschillende spelmateriaal gebruikt worden. Zij geven dit zelf ook aan tijdens een reflectiegesprek. *(Afstemming en wisselwerking)*

Tussendoel 2: De leerlingen kunnen de informatieve tekst begrijpend lezen.

Fase 3: Voorbereidingsfase: het bepalen van de strategie

De taak op zich moet taakgericht zijn. Enkele belangrijke zaken hierbij (van den Branden)

- **Doelgerichtheid (Doelgericht handelen):**
 - Is het doel van de taak relevant voor de leerlingen? Kunnen ze daar iets mee? Is het functioneel? Kunnen de leerlingen iets creëren?
 - Heeft de taak zelf een resultaat, een uitkomst...? Heeft de taak een bepaald doel voor de leerlingen? Zet deze taak tot iets actief aan? (Grootste verschil met elementgericht onderwijs)
- **Rijk gevarieerd taalaanbod (Afstemming en wisselwerking):**

Is er voldoende taalaanbod om er iets van te begrijpen? Is er voldoende taalaanbod om iets nieuw bij te leren?
- **Motiverende functionele leestaak (Afstemming en wisselwerking):**

Sluit het onderwerp aan bij de leef- en belevingswereld van de leerlingen? Kunnen deze leerlingen hun eigen inbreng geven? Worden de leerlingen geconfronteerd met feiten, gebeurtenissen, fantasiën... waarmee ze iets moeten doen?
- **Sluit aan bij de begingsituatie van de leerling (Onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal):**

Is de leestaak opgebouwd met een kloof tussen het actuele leesniveau van de lln en het niveau dat nodig is om de taak tot een goed einde te brengen?
- **Interactie (Positieve aspecten benutten):**

Zetten de taken aan om in interactie te treden met zowel de lk als de lln? Is er een heterogene klas- en groepssamenstelling? Kunnen de leerlingen op deze manier maximaal van elkaar leren? Kunnen de zwakkere van de sterkere leren? Leren de sterkere leerlingen door hulp te bieden bij het zoeken, het informeren, het

verduidelijken...? Kunnen de leerlingen elkaar aanvullen met hun individuele kennis?
(leesfestijn)

Fase 4: Uitvoeringsfase (plan van aanpak)

Er wordt aandacht gegeven aan het vergelijken van informatie en meningen, en aan onderzoeksvaardigheden. Dit is belangrijk vanaf het 4de leerjaar. De leerlingen moeten hun opgedane kennis van begrijpend lezen nu gaan toepassen in de lessen wereldoriëntatie. (Malmberg)

Fase 5: Evaluatiefase

De leerlingen kunnen zelf vanuit het doel vertrekken en is steeds relevant voor hen net omdat het functioneel is. Dit komt omdat het nu gelinkt wordt met wereldoriëntatie, vanuit hun eigen kennis en maatschappij. Het is steeds wel een uitdaging als leerkracht om het taalaanbod zo gevarieerd mogelijk te voorzien. Ze moeten al een deel begrijpen om verder te kunnen, maar toch niet te veel want anders raken ze hun motivatie kwijt om zaken uit te pluizen, te gaan onderzoeken. Er moet inderdaad wel op gelet worden dat de leerkracht geen sturende rol aanneemt, eerder coachend en ondersteunend. Op deze manier kunnen de leerlingen zelf ook maximaal van elkaar leren. Ze vullen elkaar ook goed aan met hun individuele kennis. (*Afstemming en wisselwerking*)

Tussendoel 3: De leerlingen passen een leesstrategie toe op een informatieve tekst.

Fase 3: Voorbereidingsfase: het bepalen van de strategie

Leerlingen die het gewoon zijn een strategie te gebruiken, ontwikkelen zich beter. Reflectie speelt hierin ook een grote rol, nadenken over de oplossing, het plan, de uitvoering, welke strategie... (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013) Bij reflecteren moet rekening gehouden worden met het niveau van cognitieve ontwikkeling waarop de leerlingen zich op dat moment bevinden en met het niveau van abstractie waar ze aan toe zijn. Bij zo een activiteiten vertrek je het best vanuit concrete en realistische taalcontexten. Dit met de bedoeling als er een probleem gesteld wordt, de leerlingen zelf voorbeelden moeten zoeken van oplossingen voor het probleem en dat ze daaruit zelf besluiten moeten trekken. Op deze manier kunnen de activiteiten aangepast worden aan het ontwikkelingsniveau van de leerling. (*Afstemming en wisselwerking*) (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013)

Zoals je ziet is hulp vragen niet een van de eerste opties. Maar leerkrachten zijn nu eenmaal leerkracht en hebben die sturende leiding. Deze strategieën werken ook niet als de leerling:

- onvoldoende technische leesvaardigheid beheerst;
- weinig kennis van het onderwerp heeft;
- te lage woordenschat om de tekst te begrijpen (95%) heeft;
- onvoldoende gemotiveerd is om moeite te doen om de tekst te begrijpen.

Na verloop ontstaat er een kloof doordat de leerkrachten enkel instructie geven, daardoor worden de leerlingen niet zelfstandiger. Het is hierom nodig om strategieën aan te leren met modeling. Ook moeten leerlingen de tijd krijgen om dit stapsgewijs in te oefenen.

Leerkrachten moeten minder instructies geven en meer feedback delen met hun leerlingen, dit over het leesproces. (*Leerkracht doet ertoe*) De leerling monitoren (zelfsturing) van het leesproces. (Vernooy, 2007)

Fase 4: Uitvoeringsfase (plan van aanpak)

Bij het lezen kan de leerling handig gebruik maken van leesstrategieën. Ze helpen je bij het kiezen, begrijpen of onthouden van een tekst. Voordat de leerling gaat lezen bepaald hij/zij het doel. “Waarom lees ik die tekst?” De leerling kijkt naar de vorm, de titel, de plaatjes en opvallende woorden. Op die manier voorspelt de leerling welke tekst het beste past bij zijn/haar leesdoel. Daarna vraagt de leerling zich af wat hij/zij al weet over dit onderwerp. De leerling haalt zijn/haar voorkennis op. “Wat weet ik al over dit onderwerp?” Daarna begint de leerling te lezen. Hij/zij komt een woord tegen die hij/zij niet kent. De leerling kan naar de plaatjes kijken bij de tekst of een stukje opnieuw lezen. Weet de leerling de betekenis nog niet, dan kan hij/zij het woord opzoeken in de woordenboek. Tijdens het lezen zoekt de leerling antwoorden op zijn/haar eigen vragen. Krijgt de leerling antwoord op zijn vragen, dan is het goed. Als dit niet zo is, moet hij/zij op zoek gaan naar een andere tekst. De leerling maakt een plaatje in zijn/haar hoofd over wat hij/zij leest. Dit kan ook een schema of tabel zijn. Na het lezen kan de leerling de tekst samenvatten. Na het lezen kan de leerling de tekst samenvatten om de essentie van het verhaal mee te delen aan een medeleerling, leerkracht, ouders... Op deze manier heeft de leerling gebruik gemaakt van leesstrategieën voor het lezen, tijdens het lezen en na het lezen. *(De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant)* (grip op lezen)

Leesstrategieën kunnen aan de hand van pre-instructie intensief worden ingezet met kleinere groepen van risicolezers, namelijk de AN'ers in dit geval. Tijdens de les is het de bedoeling om 1 strategie centraal te zetten, bijvoorbeeld ‘voorspellen’. Na veel oefenen gebruik je natuurlijk enkele strategieën door elkaar. *(Afstemming en wisselwerking)*

Achteraf kan de leerling ook gebruik maken van:

Herleesstrategieën:

- Doorlezen als ze een moeilijk woord tegenkomen
- Het stukje tekst opnieuw lezen
- Het stukje tekst hardop lezen
- Naar de illustraties kijken
- Hulp vragen

Woordenbetekenisstrategieën:

- Bepalen of een woord belangrijk is in de tekst
- De betekenis van woorden afleiden uit de context (de directe context of de ruimte context van de hele tekst)
- De betekenis van worden afleiden uit onderdelen van het woord
- Woordbetekenis opzoeken in een woordenboek en de betekenis begrijpen in de context
- Een woordenweb maken met associaties
- De betekenis navragen bij iemand

(PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013)

Nadat de leerlingen hier heel goed zelfstandig mee overweg konden. Hebben ze zoiets meegekregen als huiswerk. Het is niet de bedoeling dat ze dit individueel maken. Nee, het huiswerk maakt de leerling samen met een familielid, een broer, een zus, mama of papa...

Op deze manier merkt de leerling dat niet iedereen dezelfde voorkennis heeft. Soms kunnen we zelfs iemand helpen waar je het helemaal niet bij verwacht of kan de andere jouw helpen. *(Constructief samenwerken)*

Fase 5: Evaluatiefase

Dit gaat heel vlot als de tekst aangepast is aan hun woordenschat. Als dit niet het geval is, is dit niet haalbaar voor hen en geven ze op.

De leerlingen hun huiswerk was goed gemaakt. De klasleerkracht neemt de moeite om er met hen over te babbelen, te reflecteren. Zo kwam ze nieuwe dingen te weten van de thuissituatie bijvoorbeeld of de band met een ander familielid. De ouders zijn op deze manier betrokken geweest met hun huiswerk. Later kwamen daar zeer goede reacties op. *(Afstemming en wisselwerking)*

Tussendoel 4: De leerlingen lezen een informatieve tekst met begrip aan de hand van vraagwoorden.

Fase 3: Voorbereidingsfase: het bepalen van de strategie

Voorbeelden van informatieve teksten: schema, tabel, artikel, nieuwsitem, mededeling, folder, verslag, formulier, brief, e-mail, documentaire, interview, gesprek, uiteenzetting (door de leraar en kinderen uit de klas). (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013) Het spreekt voor zich dat het ene voorbeeld eenvoudiger is voor een AN als een ander. Het lijkt me logisch dat een schema en een tabel, zeer visueel is opgesteld ook voor de AN. De andere informatieve tekstsoorten zouden ook wel gaan voor de AN, maar de leerkracht zal naargelang het kunnen van de leerling, de tekst aanpassen. Mocht dit geen optie zijn voor de leerkracht, kunnen we ook in plaats van een doel voor begrijpend lezen voorop te stellen, een doel voor begrijpend luisteren nemen. *(Afstemming en wisselwerking)* (gesprek taalcoach)

Een belangrijk doel achter begrijpend lezen is het feit dat je de geleerde strategieën ook kan toepassen in andere vakken. Bijvoorbeeld bij een nieuwe les of onderwerp worden er vaak vragen gesteld om de voorkennis van de leerlingen aan te wakkeren. Hier moeten de leerlingen zich van bewust zijn. Benoem dit. Bespreek dit: “Heb ik nieuwe info gekregen? Waren er moeilijke woorden? Was het juist wat ik al wist?” De leerlingen kunnen een woordspin met vraagwoorden invullen. Hierdoor krijgen de leerlingen meer structuur en begrip voor begrijpend lezen.

Fase 4: Uitvoeringsfase (plan van aanpak)

Met kleuren maken we de vraagwoorden concreet. Dus elk vraagwoord wordt gevisualiseerd met een kleur.

Paars: waar?

Rood: handeling?

Geel: wie?

Er worden een paar waar?-vragen gesteld. “Waar woon je? Waar slaap je? Waar speel je? Waar eet je?” Dit kan herhaald worden aan de hand van een vertelplaat. Dan brengen we de wanneer?-vragen aan. “Wanneer speel je? Wanneer eet je? Wanneer slaap je?” Daarna

komen de plaatsbepalingen, handelingen, personen of dieren en dingen. “ Er hangt ook al een groot vraagteken centraal.

De woordspin is gebaseerd op de praatdomino uit de communicatiekoffer. Dit was oorspronkelijk een hulpmiddel om een gebeurtenis duidelijk te verwoorden door alle informatie te geven. Het is bedoeld voor de communicatie met kinderen van 5 tot 12 jaar met speciale aandacht voor kinderen met autisme. Zie bijlage 5.

Mogelijke werkvorm:

- Rondpraat in twee-/viertallen: ieder groepje krijgt een vertelplaat en paarse strookjes voor de plaatsbepaling, rode strookjes voor de handeling en gele strookjes voor de personen, dieren of dingen.

Enkele tips

- Geen vragen stellen die moeilijke woordenschat vereist om te antwoorden.
- Controleren of de leerlingen de vraag begrijpen. (PedaGOgische begeleidingsdienst, 2013)

Fase 5: Evaluatiefase

De woordspin is gebruikt van een andere school, ik heb daar een gesprek met de zorgcoördinator gehad om op zoek te gaan naar bruikbare zaken die werken bij deze leerlingen. Deze zorgcoördinator heeft hulp gekregen bij het opmaken van deze documenten van de pedagogische begeleidingsdienst. (*Constructief samenwerken*)

Enkele tips!

De leerkracht stelt toetsen, taken en opdrachten op om de toegankelijk van de taal verzorgen. Dit kan door:

- Termen en begrippen gebruiken waarvan wordt gebruik gemaakt in de klas.
- Enkel en alleen schooltaalwoorden/instructiewoorden gebruiken waar de leerlingen vertrouwd mee zijn.
- Concrete formulering
- Geen beeldspraak
- Niet cultuurgebonden zaken gebruiken
- Duidelijk zijn in wat er verwacht wordt
- Een vraagwoord gebruiken dat rechtstreeks kan beantwoord worden
- De prestatie mag niet worden bepaald door taal of tekstbegrip

Na een aantal kleine aanpassingen op toetsen, taken en opdrachten waren er veel minder misverstanden bij de leerlingen. Dit vond ik nog iets zeer belangrijks om erbij te vermelden, want veel leerkrachten wilden dit in de eerste plaats niet doen. Na enkele keren zien ze met eigen ogen wat een verschil er is ontstaan en de leerlingen kunnen veel zelfstandiger aan de slag.

DEEL III: Reflectie

Mijn initiatief!

Eerst en vooral was het zoeken naar wat ik kon verwezenlijken binnen mijn job als AN-leerkracht, er waren namelijk een aantal zaken. Ook waren er enkele vragen vanuit de leerkrachten die bleven terugkomen om een oplossing te zoeken. Nadat het onderwerp vaststond was het was een helse zoektocht om dit onderwerp af te bakenen. Zowel begrijpend lezen als wereldoriëntatie zijn twee grote uitdagingen. Enkel en alleen als je de leerplannen bekijkt. Ik merkte wel onmiddellijk dat deze twee uitstekend kunnen samenwerken. Zeker op de manier van taakgericht werken. Als je begrijpend lezen kunt koppelen aan een thema van wereldoriëntatie wordt deze opdracht nog functioneler en is dus een echte motivatiebron voor elke leerling. Ik kon het ook niet aanzien dat de leerlingen buiten gesloten werden bij deze vakken. De aanpak in deze bachelorproef is nog maar een opstapje, naar wat nog moet komen. Ik wil meerdere thema's uitwerken, meer materialen voorzien... zodat de anderstalige nieuwkomers kunnen meedraaien in de klas.

Model van Korthagen: reflectiecyclus

Fase 1: handelen/ervaring

Hoe anderstalige nieuwkomers uit het 4de leerjaar actief betrekken bij de lessen begrijpend lezen geïntegreerd in wereldoriëntatie?

Fase 2: Terugblikken op het handelen: lerarenperspectief

Persoonlijke leerdoelen

Als coach in de klas en in samenwerking met teamleden.

Competentie

De bachelor werkt handelingsgericht samen met teamleden, coacht hen en coördineert initiatieven in functie van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in een interdisciplinaire context in het gewoon onderwijs.

Vroeger was ik gewend om de leerkrachten op mij te laten afstappen als er iets was. Nu neem ikzelf het initiatief naar de leerkrachten toe. Ik ben zelf gesprekken gaan voeren met collega's om uit die verschillende meningen, ideeën... zelf een oordeel te vellen. Natuurlijk was het niet altijd even eenvoudig om met leerkrachten in gesprek te gaan, tijdsnood, geen zin, werkdruk... Maar ik denk dat ik kan zeggen dat elke leerkracht met dit initiatief tevreden was ook naar de derde graad toe. Zij hebben nu ook een mooie aanzet. Volgend jaar kunnen we samenzitten om dit verder uit te werken. Af en toe was er ook wel een discussie, maar als ik probeerde verder te kijken waarom die leerkracht dit niet zag zitten of zo reageerde, kwam er uiteindelijk wel een gezamenlijke oplossing. Iedereen moest natuurlijk eens water bij de wijn doen.

Persoonlijk leerdoel

Inzicht verkrijgen in hoe anderstalige nieuwkomers uit het 4de leerjaar actief kunnen betrokken worden bij de lessen begrijpend lezen van informatieve teksten geïntegreerd in wereldoriëntatie door onderzoek te verrichten in boeken, brochures en ook naar de ervaring peilen van de leerkrachten en externen. Dit in maart en april.

Competentie

De bachelor optimaliseert zijn professioneel handelen in het gewoon onderwijs op basis van onderzoek en reflectie.

Als kleuterleidster van opleiding had ik het leerplan van wereldoriëntatie nog niet verder bekeken dan nodig. Ook zijn er vooropgestelde doelen in het GO! Voor de anderstalige nieuwkomers die je soms net iets meer bekijkt in het leerplan Nederlands, maar verder had ik daar nog niet naar omgekeken. Nu kreeg ik de kans om mij hierin te verdiepen. Op deze manier kreeg ik veel nieuwe inzichten en besef nu ook dat we echt meer belang moeten hechten aan onze leerplannen. Leerkrachten zijn zich ook van geen kwaad bewust en volgen blindelings hun methodes. We zien geen gaten in deze methodes omdat we niet kijken naar het leerplan. Ik heb ook geprobeerd om vanuit het leerplan te werken, na een gesprek met de taalcoach lijkt dit een goede stap.

Ik voelde me niet sterk in mijn schoenen staan zonder de kennis vanuit de leerplannen. Na me nog meer te verdiepen in de literatuur werd ik zekerder van mezelf en kreeg ik meer zelfvertrouwen. Het draait ook de hele tijd over de anderstalige nieuwkomers, hier had ik wel al ervaring in. Maar de inhoud die in het 4de leerjaar aan bod komen moest ik ook bekijken en bestuderen. Ik wou ervoor zorgen dat de anderstalige nieuwkomers aan dezelfde doelen konden werken zoals alle anderen in de klas, zonder die taalbarrière te voelen. Werken met leesstrategieën was hiervoor de oplossing. De materialen konden eenvoudiger gemaakt worden of de werkvormen konden meer gaan ondersteunen als differentiatie. Ik wist natuurlijk ook niet wat allemaal mogelijk was in de klas. Daarvoor ben ik toch heel wat gaan observeren in het 4de leerjaar en heb ik wat gesprekken aangegaan met verschillende leerkrachten. Ook besprak ik de literatuur die ik las met enkele collega's. Op die manier kon ik verder werken aan een oplossing voor dit probleem, maar wel met een goedkeurend oog van mijn collega's. Dat vond ik zeer belangrijk, tenslotte moeten zij er mee verder aan de slag.

Natuurlijk moet ik wel voor ogen houden dat ik zeker nog niet alles weet over begrijpend lezen en wereldoriëntatie. Ik wil me hier zeker verder in verdiepen. Maar ik kon wel al aan de slag gaan. Een kritische blik blijven behouden is wel noodzakelijk, want er worden vele zaken gebruikt op scholen die op deze school niet toepasbaar zijn. De leerkrachten zouden het hiermee niet eens zijn, omdat het niet linkt met onze visie, omdat het niet handelingsgericht werken is...

Fase 2: Terugblikken op het handelen: leerling perspectief

Inhoudelijk doel

Hoe anderstalige nieuwkomers uit het 4de leerjaar actief betrekken bij de lessen begrijpend lezen geïntegreerd in wereldoriëntatie?

Ik ben ervan overtuigd dat niet enkel de anderstalige nieuwkomers hier baat bij hebben. Mijn toekomstig doel is uitbreiden naar de volledige klasgroep. Met onderzoeksvaardigheden en begrijpend lezen ondersteunt door leesstrategieën kom je al heel wat verder in je dagelijkse leven. De leerlingen vonden het ook heel aangenaam dat dit gelinkt kan worden met iets functioneel, iets dagelijks...

Fase 3: Bewust worden van essentiële aspecten

Ik merkte op in de klas dat AN'ers willen participeren aan de lessen begrijpend lezen. De leerlingen zelf waren hier nieuwsgierig naar. Ze waren soms wel in de klas aanwezig en kregen dan een andere opdracht. Deze leerlingen vroegen ook zelf of ze dit konden proberen. Maar al snel bleek dat aanpassen van de teksten nodig bleek. Dit was veel te moeilijk qua woordenschat. Ook bleek dat ze wel kunnen werken aan dezelfde doelen met andere materialen of andere werkvormen. De ene kon de andere helpen. In plaats van lezen konden ze luisteren. Of ze konden gewoon dezelfde leesstrategieën gebruiken zoals iedereen in de klas. Deze leerlingen vonden dit echt belangrijk om zich thuis te voelen, om zich goed te voelen in hun vel en om erbij te horen. Dit was zeker ook een belangrijk punt voor de ouders. Zij hebben meerdere malen gevraagd om aan elk deel van de les te kunnen participeren. Maar ook de leerkrachten wisten er geen raad mee. De leerlingen kwamen op deze momenten gewoon naar de taalklas, de klas voor de AN'ers. Na een tijd zag ik in dat de leerlingen meestal wel aanwezig waren in de klas tijdens de lessen wereldoriëntatie, maar niet konden participeren. Daarop heb ik geprobeerd om dit te koppelen aan het begrijpend lezen. Taakgericht werken maakte dit ook alles mogelijk.

Fase 4: Formuleren van handelingsalternatieven

Vooruitblik op verdere initiatieven:

- Volgend schooljaar gaat de scholengroep investeren op lezen. Ik hoop hierbij mijn steentje bij te dragen voor het begrijpend lezen door taakgerichter te werken, door het leuk te houden en zinvol. Ik hoop hierbij toezicht te houden, zodat de onderwerpen aansluiten bij de leef- en belevingswereld van de leerlingen.
- Voor wereldoriëntatie hoop ik uit te breiden naar andere onderwerpen en later naar het vijfde en zesde leerjaar. Dit in samenspraak met ouders, leerlingen en leerkrachten.
- Hopelijk krijg ik de ouders nog een aantal keer samen om met hen activiteiten te voorzien.
- De hulpmiddelen (woordspin, stappenplan van de leesstrategieën) worden dit schooljaar al gebruik in het 4de leerjaar.
- Er gaat telkens voor de les van wereldoriëntatie een les woordenschat vooraf bij de AN-leerkracht.

Vooruitblik op competentiegroei, persoonlijk proces:

- Naar volgend schooljaar toe wil ik als zorgcoördinator nog meer contacten leggen met de ouders. Ouders ook motiveren om thuis te lezen. Dit kan zelf in de thuistaal, zolang de leerlingen de leesstrategieën gebruiken is dit geen enkel probleem. Op deze manier kunnen ook de ouders meer betrokken worden bij het schoolgebeuren.
- Mij verder verdiepen in de literatuur en het leerplan Nederlands. Dit is heel interessant op zoveel gebieden, dat ik nog helemaal niet alles heb kunnen doorgronden.
- Handelingsgericht werken is één ding. Maar ik hoop nog meer samen te werken met de klasleerkracht, nog meer verbinding te zoeken tussen het GWP en IWP's van de anderstalige nieuwkomers.

DEEL IV: Referentielijst

Websites

Grip op lezen. Informatiebrochure. Malmberg

Cursus

Vernooy, K. (2007). Effectief leesonderwijs nader bekeken. Technisch lezen, woordenschat en leesstrategieën in samenhang. Projectbureau Kwaliteit

Vernooy, K. (2007). Effectief en aantrekkelijk omgaan met leesstrategieën. CPS

Vernooy, K. (2005, juni). Effectief leren werken met leesstrategieën. JSW

Boeken

pedaGOgische begeleidingsdienst, (2013). Leerplan gewoon kleuter- en lager onderwijs. Nederlands

pedaGOgische begeleidingsdienst, (2010). Leerplan gewoon kleuter- en lager onderwijs. Wereldoriëntatie

Coenen, J., & Heijdenrijk, M., (2010) Zien is snappen. Grip op lessen Nederlands voor anderstalige kinderen. Bazalt

Leesfestijn. Leesmateriaal voor begrijpend lezen in het vierde leerjaar - Handboek Garant Uitgevers nv

Artikel

Van den Branden, K., (2000) Taakgericht onderwijs in een notendop.

van der Veer, M., (2005) Storyline approach: Brug tussen begrijpend lezen en wereldoriëntatie.

Persoonlijke communicatie

Lunenberg, G., Taalcoach Aalst (2018) Formeel gesprek. Aalst: BS De Nieuwe Arend.

DEEL V: Bijlagen

Bijlage 1: Concreet tijdspad

1ste cyclus HGW:

Periode	Onderwerp/actie	Betrokkenen	Evaluatie/ To do
Begin januari	Overleg: opvolging IWP's van de AN's	Zorgcoördinator Klasleerkrachten Ikzelf (AN-leerkracht)	Vraag naar begrijpend lezen Vraag naar wereldoriëntatie ⇒ Hoe de AN's betrekken tijdens deze lessen?
Midden januari	Overleg: evaluatie van het overleg met de klasleerkrachten	Directie Zorgcoördinator Ikzelf (AN-leerkracht)	Vraag naar begrijpend lezen Vraag naar wereldoriëntatie ⇒ Hoe de AN's betrekken tijdens deze lessen?
Midden januari	Leerplan Nederlands GO! – begrijpend lezen	Ikzelf	Veel bruikbaar materiaal, ook voor de AN's. ⇒ Modeling van leesstrategieën.
	Observaties in 4 ^{de} leerjaar		AN's en andere leerlingen begrijpen weinig of geen vraagwoorden.
Eind januari	Gesprek met de	Taalcoach van Aalst Goedroen Van Lunenbergh Ikzelf	Lezing K. Vernooy Modeling Leesstrategie linken aan leerplan Nederlands GO! Grip op lezen ⇒ Stappenplan van leesstrategieën ⇒ Woordspin met vraagwoorden
Februari	Workshop: taalbeleid Leesprikkels	Arteveldehogeschool Ikzelf	⇒ Taakgericht werken ⇒ Informatieve teksten gebruiken op technisch leesniveau
Eind februari	Op woordenjacht	Ikzelf	Preventieve woordenschatuitbreiding.
Eind februari	Artikel 'Storyline approach'	Ikzelf	Bruikbaar idee, verder zoeken naar zoiets dat in België al gewerkt heeft.

Eind februari	Mening van collega's nagevraagd rond het artikel 'Storyline approach'	Ikzelf Directie Zorgcoördinatie Klasleerkrachten	Weinig reactie gekregen. Een methodeschool als idee opgehaald door de zorgcoördinator.
Begin maart	Verhalend ontwerpen: brug tussen begrijpend lezen en wereldoriëntatie	Ikzelf	⇒ Proeflessen in het 4 ^{de} leerjaar.
Midden maart	Proeflessen: verhalend ontwerpen	Ikzelf	De resultaten bij de AN's waren zeer goed. Er was zeer veel concreet materiaal nodig, zeer veel ondersteuning...
Eind maart	Gesprek met de leerkracht van het 4 ^{de} leerjaar	Klasleerkracht 4 ^{de} leerjaar ikzelf	Heel tevreden van het resultaat van de proeflessen. Maar in klaspraktijk bijna niet organisatorisch mogelijk.
Begin april	Gesprek met de leerlingen	A. M. ikzelf	Leerlingen waren zeer tevreden over hun resultaten voor wereldoriëntatie.
April	Oudercontact	Ouders van AN's ikzelf	De ouders waren zeer tevreden over de resultaten van hun zoon of dochter voor wereldoriëntatie.

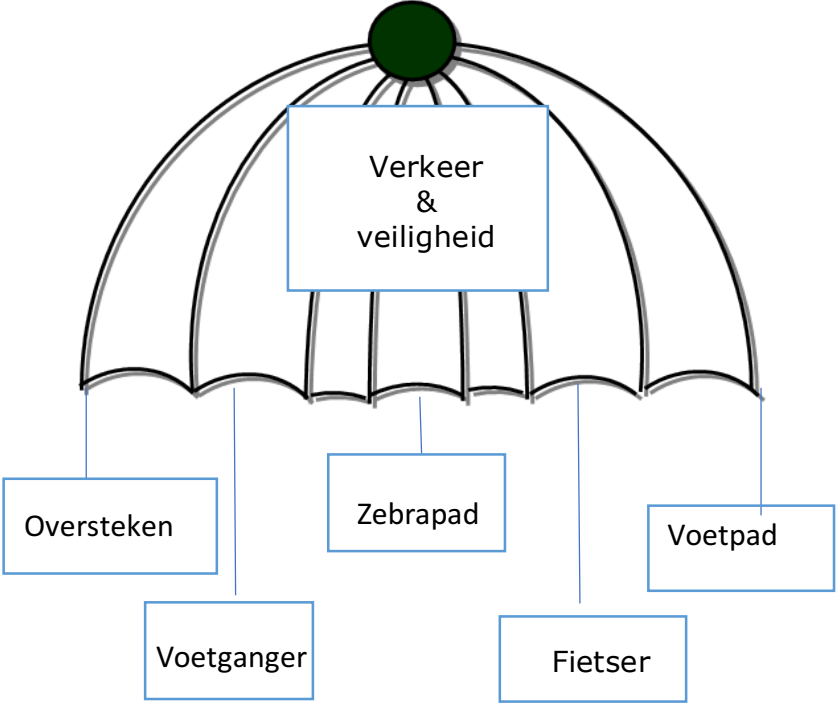
2de cyclus HGW:

Periode	Onderwerp/actie	Betrokkenen	Evaluatie
Mei	Gesprek met de 3 ^{de} graad	Klasleerkracht 5 ^{de} leerjaar Klasleerkracht 6 ^{de} leerjaar ikzelf	Op deze manier wereldoriëntatie laten verlopen in de 3 ^{de} graad is onmogelijk. Omdat het veel te abstract wordt.
Mei	Gesprek met collega	Klasleerkracht 1 ^{ste} leerjaar Ikzelf	Wat bereiken om naar de B-stroom te gaan?
Midden mei	Gesprek met directie	Directie Ikzelf	⇒ Functionele thema's uitkiezen die

			nuttig zijn voor de AN's
Midden mei	Gesprek met de leerlingen	Leerlingen Ikzelf	Reflectie
Begin juni	Gesprek met de leerlingen	Leerlingen Klasleerkracht	Reflectie
Einde schooljaar	Oudercontact	Ouders Klasleerkracht Ikzelf	Evaluatie

Bijlage 2: Viertakt van Verhallen (lesvoorbereiding)

<p>HOOFD-WOORD: verkeer, veiligheid</p> <p>UITBREIDINGSWOORDEN: oversteken, zebrapad, kruispunt, fietser, voetganger</p>	
<p>I. <u>Vorbewerking</u></p>	<p><i>Wat ga je doen om de aandacht van de kinderen op het woord te vestigen? Kort-humor-pakkend:</i></p> <p>Filmpje 'Verkeer aan de school'</p>
<p>II. <u>Leerkracht biedt de woorden aan met hulp van de 3 UITJES</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>UITBEELDEN HOOFDWOORD:</u> concreet plaatje, voorwerp of situatie creëren. • <u>UITLEGGEN HOOFDWOORD:</u> het vertellen van de betekenis(-sen) van een woord • <u>UITBREIDEN (DE UITBREIDINGSWOORDEN AANBIEDEN):</u> aanhaken van extra woorden in de paraplu 	<p>Uitbeelden Uitleggen Uitbreiden in één:</p> <p>Een grote vertelplaat wordt besproken. 'Wat zien we? Wat is er goed? Wat kan er beter? Waarom? Wat is veilig? Wat is gevaarlijk?'</p> <p>De betekenissen worden besproken door enkele foto's van verschillende situaties. Prenten bij woordstrook plaatsen.</p> <p>Aan de hand van een rollenspel op de verkeersmat.</p>

<p>III. <u>Verwerken samen met de leerlingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Woordparachute: zo concreet mogelijk met plaatjes of voorwerpen: groot visueel maken 3D of 2D <p>In het echt zijn alle woorden natuurlijk ook voorzien van een afbeelding</p>	
<p>IV. <u>Consolideren</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • De kinderen doen spelletjes en activiteiten om de woorden in te oefenen 	<ul style="list-style-type: none"> - Praatplaat: Wat is veilig in het verkeer? - Uitstap tot aan de schoolpoort en alles wordt besproken wat we zien. Is dit veilig, is dit niet veilig? - Hoe ben jij naar school gekomen? Welke weg heb je genomen? - We beelden de woorden uit.
<p>V. <u>Controleren</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Spelenderwijs • Observeren • Noteren 	<p style="text-align: center;"><i>(Maak notities per kind)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Het grote verkeersspel
<p>VI. <u>Herhalen</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Begin van de les wereldoriëntatie. - Tekst 'Veilig in het verkeer' voorlezen.

Bijlage 3: Leerlijnen van de leesstrategieën (Grip op lezen)

2 ^{de} leerjaar	3 ^{de} leerjaar	4 ^{de} leerjaar
Strategie: doel bepalen		
<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen verschillende tekstsoorten herkennen en benoemen. - Leerlingen kunnen voorbeelden geven van de plaats waar de verschillende soorten teksten kan aantreffen. - Leerlingen kunnen voorbeelden geven van verschillende redenen om iets te lezen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen voorbeelden geven van verschillende redenen om iets te lezen. - Leerlingen kunnen voorbeelden geven van (het nut van) verschillende teksten. <p>Begrippen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De tekstsoorten - De informatieve tekst - De instructie 	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen verschillende tekstsoorten koppelen aan het leesdoel. - Leerlingen kunnen aangeven of ze een tekst precies of globaal moeten lezen, afhankelijk van hun leesdoel. <p>Begrippen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het leesdoel - Globaal lezen - Precies lezen
Strategie: voorspellen, voorkennis ophalen		
<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen leren voorspellen waar de tekst over gaat (onderwerp) door naar de titel en het beeldmateriaal te kijken. <p>Begrippen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De titel - Het onderwerp 	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen voorspellen wat het verloop van de tekst is op basis van de titel, de illustraties en het begin van de tekst. - Leerlingen voorspellen wat voor tekst het is op basis van de titel, de illustraties en de vorm van de tekst. - Leerlingen kunnen zaken die ze al weten noteren in een woordspin. - Leerlingen verwoorden na het lezen van de tekst welke nieuwe informatie ze hebben gekregen. <p>Begrippen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De titel - Het onderwerp (herhaling) - De illustratie - Het onderwerp 	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen voorspellen wat het verloop van de tekst is en kunnen deze bijstellen tijdens het lezen. - Leerlingen voorspellen de inhoud van tekst op basis van kennis over de structuur: inleiding, kern, slot, bron, opvallende woorden, onderschriften. - Leerlingen kunnen verbindingen maken tussen hun parate kennis en de nieuwe info. <p>Begrippen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De tekstopbouw: inleiding, kern, slot - De bron - Het onderschrift

	- De woordspin	
Strategie: herstellen		
- Leerlingen oefenen het herlezen van (een stukje) tekst als iets niet begrijpen.	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen de betekenis van moeilijke woorden achterhalen door de betekenis in de tekst op te zoeken. - Leerlingen kunnen de betekenis van moeilijke woorden achterhalen door een woordenboek te gebruiken. <p>Begrippen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De opmaak - De alinea - Het kopje - Het tekstblokje - De witregel - De alfabetische volgorde 	
Strategie: vragen stellen		
<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen vragen: met wie, wat, waar, wanneer en welke, over de tekst beantwoorden. <p>Begrippen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wie? - Wat? - Waar? - Wanneer? - Welke? 	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen vragen met wie, wat, waar, wanneer en welke, over de tekst beantwoorden. - Leerlingen kunnen wat?- en hoe?-vragen beantwoorden over de tekst. 	
Strategie: visualiseren		
<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen tijdens het lezen een goed plaatsje bij een woord, zin of stukje tekst maken. - Leerlingen constateren dat de plaatsjes, die je in je hoofd maakt over een onderwerp, kunnen veranderen als je nieuwe info krijgt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen ontdekken dat de plaats in je hoofd kan veranderen als je nieuwe informatie krijgt. - Leerlingen kunnen kernwoorden en – zinnen markeren. - Leerlingen kunnen onderdelen van een tekst in een schema/tabel plaatsen. 	

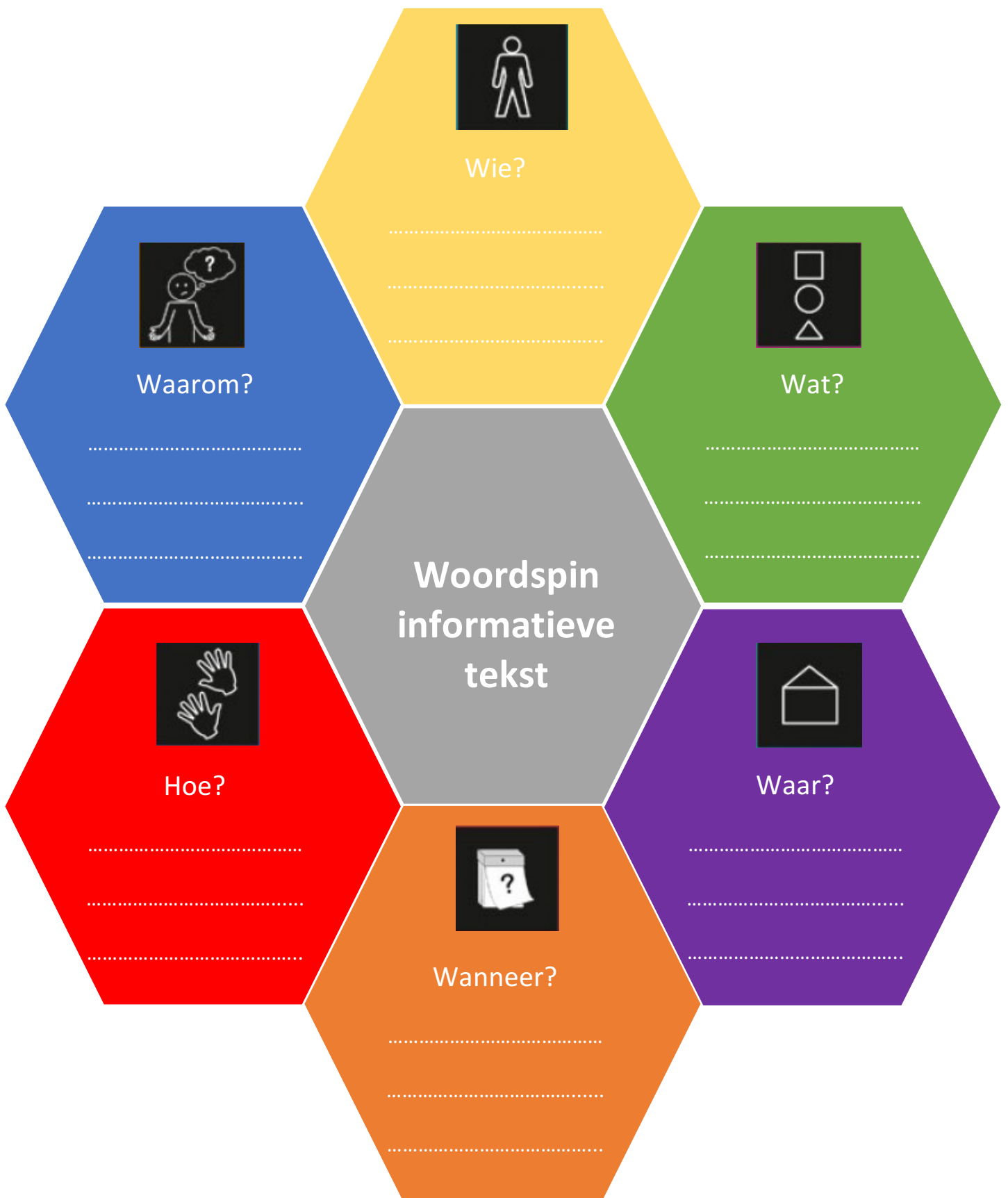
Strategie: samenvatten		
<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen in eigen woorden samenvatten waar een tekst over gaat. 	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen de hoofd- en bijzaken in een tekst onderscheiden. - Leerlingen kunnen door kernwoorden te selecteren een verkorte versie van de tekst maken, tekstueel of schematisch. - Leerlingen kunnen in eigen woorden een tekst verkort weergeven. <p>Begrippen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De hoofdzaak - De bijzaak - De hoofdgedachte - Het kernwoord 	
Strategie: opzoekvaardigheden		
	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen info opzoeken in een eenvoudige tabel/ register/ inhoudsopgave. 	
Strategie: informatie en meningen vergelijken en beoordelen		
	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen kunnen een onderscheid maken tussen feiten en meningen die verwerkt zijn in verschillende bronnen (teksten, film, internet, documentaire) over een onderwerp. <p>Begrippen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het feit - De mening 	

(Malmberg)

Bijlage 4: Stappenplan van de leesstrategieën

VOOR het lezen		
1. Doel bepalen		Waarom lees ik de tekst?
2. Voorspellen		Waar gaat de tekst over?
TIJDENS het lezen		
3. Voorkennis ophalen		Wat weet ik al over het onderwerp?
4. Herstellen		Wat doe ik als ik het niet meer begrijp?
5. Woordspin invullen		Welke vragen kan ik al invullen?
NA het lezen		
6. Samenvatten		Hoe vat ik de tekst samen?

Bijlage 5: Woordspin met vraagwoorden

Bijlage 6: Modeling (Voorbeeld)

Voorbeeld: Modeling (aan de hand van een observatie)	
LESDOELEN	
<ul style="list-style-type: none">• De leerlingen vatten een verhalende tekst samen met behulp van de WH-vragen.• De leerlingen gebruiken de leesstrategie (voor, tijdens en na het lezen) als ze een tekst lezen.	
LESVERLOOP	
Aanzet	
<p>VOOR het lezen</p> <p>De focus ligt op de strategie 'voorspellen'. Hierbij kan een praatplaat hulp bieden. De leerkracht verwoord hardop de voorspelling. Je kijkt eerst naar de afbeeldingen voordat je leest.</p>	<p>Voorspellen</p> <ul style="list-style-type: none">• Wat doet die jongen? (Hij fietst)• Hoe ziet die jongen eruit? (Ik zie dat deze jongen een soort jas aan heeft. Zijn jas is fluogeel. Er zijn strepen op zijn jas.)• Wat valt op aan de foto van die jongen? (Het lijkt op een foto van aan onze schoolpoort.)• Hoe zien de andere kinderen eruit? (Ik zie dat niet alle kinderen zo een fluogeel jas aan hebben. Niet alle kinderen hebben een fiets.)• Hoe is de tekst gestructureerd? (Ik zie dat de tekst verdeeld is in vier kortere stukjes, vier alinea's.) <p>Ik lees de titel: 'Fiets veilig!'</p> <ul style="list-style-type: none">• Wat zou de jongen op de foto te maken hebben met veilig fietsen? (eigen voorspelling) <p>Ik denk eens na over deze tekst:</p> <ul style="list-style-type: none">• Is deze tekst waargebeurd? (Ja.)• Waarover gaat de tekst? (Over hoe je veilig kan fietsen in het verkeer) <p>We lezen de tekst om iets te weten te komen over veilig fietsen. We willen antwoorden op de vragen van de woordspin. We moeten de woordspin invullen. Met een woordspin krijgen we een beter overzicht van de tekst. We lezen de tekst in stukjes. We proberen sleutelwoorden te vinden. De sleutelwoorden zijn belangrijke woorden. Die woorden gebruiken we om de woordspin in te vullen.</p>

	<p>Wat weten we zelf al over dit onderwerp? Wat weten we over veilig fietsen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunnen jullie me helpen? • Wie komt met de fiets naar school? • Kunnen jullie daar meer over zeggen? <p>Ik wil graag te weten komen hoe ik veilig kan fietsen. Lezen jullie mee?</p>
Kern	
<p>TIJDENS het lezen</p> <p>Ik lees de eerste alinea hardop. De leerlingen lezen mee.</p> <p>Samen met de leerlingen bespreken we alle vragen op die manier.</p> <p>De leerlingen lezen voor zichzelf de tweede alinea.</p> <p>We bespreken welke sleutelwoorden we hebben aangeduid en waarom.</p> <p>De leerlingen lezen individueel de derde alinea. Daarna mogen ze per twee de woordspin bespreken en in overleg de sleutelwoorden aanduiden. We bespreken welke sleutelwoorden we hebben aangeduid en waarom.</p>	<p>We hebben nu de eerste alinea gelezen. Kijk nog eens naar de woordspin. Dat zijn vragen die onze helpen zoeken naar de sleutelwoorden. Op welke vragen kunnen we een antwoord vinden? we rollen de dobbelsteen. Welke vraag ligt bovenaan? Vinden we een antwoord in dit stukje tekst?</p> <p>Op welke vragen geeft dit stukje antwoord? Over wie gaat dit stukje? Ik duid aan kinderen. Waar gebeurt er iets? Ik duid aan verkeer. Wat is nog belangrijk? Bij welke vraag hoort dat?</p> <p>We hebben nu de tweede alinea gelezen. Jullie mogen per twee de woordspin bespreken. Op welke vragen kunnen jullie een antwoord vinden in dit stukje tekst? Jullie mogen de sleutelwoorden aanduiden met fluostift.</p> <p>Op welke vraag geeft dit sleutelwoord een antwoord? Waarom is dit een sleutelwoord? Over wie gaat dit stukje tekst? Zijn er nog andere sleutelwoorden gevonden?</p> <p>Op welke vragen kunnen jullie een antwoord vinden in dit stukje tekst? Jullie mogen de sleutelwoorden aanduiden met fluostift. Vinden jullie nog andere sleutelwoorden?</p>
Een WOORDSPIN invullen	

<p>De vragen worden overlopen en het juiste antwoord wordt op geschreven.</p>	<p>We gaan proberen de woordspin in te vullen. Er zijn zes vragen. Wie? Wat? Wanneer? Waar? Waarom? En hoe? Nu is de woordspin ingevuld. Zijn er sleutelwoorden over? Moeten deze sleutelwoorden nog in de woordspin? Of is dit niet nodig?</p>
<p>NA het lezen</p> <p>Terugblikken op de tekst.</p> <p>Ik vertel dat je een tekst heel makkelijk kan samenvatten met behulp van de woordspin.</p> <p>Ik wijs steeds mee op de woordspin tijdens het vertellen zodat de leerlingen zien dat alles van de samenvatting in de mindmap staat.</p>	<p>Hebben we een goede voorspelling gemaakt? (Eigen antwoord van de leerlingen)</p> <p>ik vertel een samenvatting van deze tekst. Ik neem de woordspin en ik vertel in het kort waar de tekst over gaat. Ik kijk naar de woordspin, dat helpt mij om de samenvatting te vertellen.</p> <p>De tekst gaat over veilig fietsen in het verkeer. (Wat?) De politie (Wie?) in Aalst (Waar?) zet kinderen aan om een fluojasje te dragen en een fietshelm. Ook goede fietslichten vinden zij belangrijk. (Hoe?) Elke dag zijn er ongevallen met fietsers die niet goed zichtbaar waren in het donker. (Waarom?)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat vinden jullie van deze tekst? • Wat vinden jullie van de vorm van deze tekst? • Wat vinden jullie van de inhoud van deze tekst?
<p>Reflectie</p>	
<p>Terugblikken op de lesdoelen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe vonden jullie het om sleutelwoorden te zoeken? • Hoe vonden jullie het om sleutelwoorden in een woordspin te noteren? • Waarvoor kan je een woordspin gebruiken?